Akademik Maaş & Özlük Hakları | Orta | Akademisyen | Doktora

Akademisyen Şirket Kurabilir mi? Teknokent ve Akademik Girişim

Devlet üniversitesindeki akademisyenler için ticaret yasağı ve teknokent istisnası: 4691 sayılı Kanun'un 7. maddesine göre şirket kurma, ortak olma ve yönetimde görev alma koşulları, izin süreci, fikri mülkiyet, vergi ve sık yapılan hatalar.

Zafer Hoca · Yayın: 08.11.2026 · 9 dk okuma

Kısaca: Devlet üniversitesindeki bir akademisyen kamu görevlisi olduğu için genel kural olarak ticaret yapamaz. Önemli istisna 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun 7. maddesidir: öğretim elemanları, üniversite yönetim kurulunun izniyle, yaptıkları araştırmaların sonuçlarını ticarileştirmek amacıyla teknokentte şirket kurabilir, kurulu bir şirkete ortak olabilir ve bu şirketlerin yönetiminde görev alabilir. Araştırmayla ilgisi olmayan ya da teknokent dışındaki bir ticari iş bu istisnaya girmez.

Akademisyen şirket kurabilir mi? Bu madde neyi anlatıyor?

Bu soru, araştırmasından bir ürün, yazılım ya da hizmet çıkarmak isteyen öğretim üyelerinin ve araştırma görevlilerinin en sık sorduğu hukuki sorudur. Cevap "evet, ama belirli bir yoldan" biçimindedir. Yolu belirleyen, kamu görevlilerine yönelik genel ticaret yasağı ile teknoloji geliştirme bölgelerine (teknokentler) tanınan istisna arasındaki ilişkidir.

Ek ders, teşvik, danışmanlık, telif ve sınav görevi gibi bütün gelir kanallarını tek tabloda görmek istiyorsanız akademisyen ek gelir yolları maddesine bakın. Bu madde yalnız şirket konusuna odaklanır: şirket kurmanın ve ortaklığın yasal dayanağı, hangi izinlerin gerektiği, teknokentte çalışmanın biçimleri, fikri mülkiyet ve sık yapılan hatalar.

Bu madde genel bilgi verir, hukuki görüş değildir. Kadronuzun türü (devlet ya da vakıf üniversitesi), unvanınız ve üniversitenizin iç düzenlemeleri sonucu değiştirebilir. Bir şirkette pay almadan ya da görev üstlenmeden önce personel daire başkanlığından ve teknoloji transfer ofisinden (TTO) yazılı görüş isteyin.

Genel kural: kamu görevlilerinde ticaret yasağı nedir?

Devlet üniversitelerindeki öğretim elemanları kamu görevlisidir. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3. maddesine göre öğretim elemanları; öğretim üyeleri (profesör, doçent, doktor öğretim üyesi), öğretim görevlileri ve araştırma görevlileridir. Kanunun 36. maddesi de öğretim elemanlarının üniversitede devamlı statüde görev yaptığını söyler.

Ticaretle ilgili genel sınır 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28. maddesinden gelir. Maddenin metni şunları sayar:

- Türk Ticaret Kanunu'na göre tacir ya da esnaf sayılmayı gerektiren bir faaliyette bulunmak,
- ticaret ve sanayi müesseselerinde görev almak,
- ticari mümessil ya da ticari vekil olmak,
- kollektif şirkette ortak, komandit şirkette komandite ortak olmak,

- mesleki faaliyet ya da serbest meslek için büro, ofis, muayenehane açmak; özel kişilere ait bir iş yerinde ya da vakıf yükseköğretim kurumunda çalışmak.

Aynı madde, özel kanunlarda belirtilen görevlerin bu yasağın dışında kaldığını da söyler. Teknokent istisnası tam olarak böyle bir özel kanun hükmüdür.

Maddenin metni anonim ya da limited şirkette yalnızca pay sahibi olmayı yasaklar arasında açıkça saymaz; ama şirkette müdürlük, yönetim kurulu üyeliği ya da fiilen çalışmak "ticaret ve sanayi müesseselerinde görev alma" kapsamında değerlendirilebilir. Bu ayrımın sizin durumunuzda nasıl yorumlandığını kurumunuzdan yazılı olarak öğrenin; tahmine dayanarak hareket etmeyin.

Teknokent istisnası: 4691 sayılı Kanun'un 7. maddesi ne diyor?

Teknoloji geliştirme bölgesi, kanundaki tanımıyla bir üniversitenin ya da Ar-Ge merkezinin olanaklarından yararlanan firmaların teknoloji ya da yazılım geliştirdiği, teknolojik bir buluşu ticari ürüne, yönteme ya da hizmete dönüştürdüğü sitedir; günlük dilde teknokent ya da teknopark denir. Kanunun "Personel" başlıklı 7. maddesi öğretim elemanlarına bölgede üç ayrı yol açar.

Yol	Kanundaki koşul	Gelir ve kadro ilişkisi
Bölgedeki faaliyetlerde araştırmacı olarak çalışmak	Çalıştığı kuruluşun izniyle, sürekli ya da yarı zamanlı	Yarı zamanlı çalışanların bu hizmetlerden elde ettiği gelir üniversite döner sermayesinin dışında tutulur. Sürekli istihdamda kurum aylıksız izin verir, kadro ilişkisi devam eder.
Görevlendirmeyle bölgedeki kuruluşlarda çalışmak	2547 sayılı Kanun'un 39. maddesindeki görevlendirme esaslarına göre ve üniversite yönetim kurulunun izniyle	Aylıklı izinli olarak görevlendirilen öğretim üyelerinin bölgede elde ettiği gelirler döner sermayenin dışında tutulur.
Şirket kurmak, ortak olmak, yönetimde görev almak	Üniversite yönetim kurulunun izniyle ve araştırma sonuçlarını ticarileştirmek amacıyla; şirket bölgede olmalı	Kanun bu yol için ayrı bir gelir kuralı yazmaz; şirketin ve ortakların vergisel durumu genel hükümlere ve bölge muafiyetlerine göre belirlenir.

Maddenin şirketle ilgili cümlesi üç eylemi birlikte sayar: şirket kurmak, kurulu bir şirkete ortak olmak ve bu şirketlerin yönetiminde görev almak. Yani yalnız kurucu olmak değil, var olan bir teknokent firmasına ortak olmak ya da o firmada yönetici olmak da aynı izinle mümkündür.

Aynı madde, 2547 sayılı Kanun'un 36. maddesinin bu düzenlemeye aykırı hükümlerinin uygulanmayacağını da açıkça yazar. Bu cümle, devamlı statü kuralının teknokent çalışmalarını engellemediğini gösterir.

Şirket kurmak için hangi koşullar aranır?

Kanun metninden çıkan koşullar dört başlıkta toplanır. Her biri ayrı ayrı sağlanmalıdır.

1. **Öğretim elemanı olmak:** Hüküm öğretim elemanlarından söz eder; bu, 2547 sayılı Kanun'daki tanıma göre öğretim üyelerini, öğretim görevlilerini ve araştırma görevlilerini kapsar.
2. **Üniversite yönetim kurulunun izni:** İzin, işe başlamadan önce alınmalıdır. Başvurunun bölüm, fakülte ya da TTO üzerinden hangi sırayla ilerlediği üniversitenin iç düzenlemesine bağlıdır.

3. **Araştırma sonuçlarının ticarileştirilmesi:** Şirketin konusu, sizin yaptığınız araştırmaların sonuçlarıyla bağlantılı olmalıdır. Uzmanlık alanınızla ilgisi olmayan bir iş (örneğin bir kafe ya da genel bir danışmanlık bürosu) bu amaca girmez.
4. **Bölgede olmak:** Kanun "bu bölgelerde" der. Şirketin bir teknoloji geliştirme bölgesinde yer alması, yani teknokent yönetici şirketinin firmayı kabul etmesi gerekir.

Teknokent istisnası bölgenin dışındaki bir şirketi kapsamaz. Teknokentte kurulan bir firmanın teknokent dışında ayrı bir ticari faaliyet yürütmesi ya da sizin teknokent dışındaki başka bir şirkette görev almanız ayrıca değerlendirilmesi gereken konulardır.

Adım adım: akademik girişim (spin-off) nasıl kurulur?

Aşağıdaki sıra pek çok üniversitede izlenen genel akıştır; ayrıntılar ve formlar kurumdan kuruma değişir.

1. **Fikri ve haklarını netleştirin.** Ürün bir buluşa, yazılıma ya da veri setine dayanıyorsa bunun kime ait olduğunu belirleyin. Üniversitede yapılan buluşlar için önce kuruma bildirim yükümlülüğü vardır.
2. **TTO ile görüşün.** TTO, buluş bildirimini, lisans ya da devir seçeneklerini ve teknokente başvuru yolunu anlatır. Birçok TTO kuluçka ve mentorluk desteği de verir.
3. **Ortaklık yapısını yazılı hale getirin.** Kim kaç pay alacak, kim yönetici olacak, üniversitenin ya da TTO'nun payı olacak mı? Bunları kuruluştan önce bir ortaklık sözleşmesiyle belirleyin.
4. **Üniversite yönetim kurulu iznini alın.** Başvuruda genellikle şirketin konusu, araştırmanızla bağlantısı, ortaklık ve görev durumunuz istenir. İzin yazısını saklayın.
5. **Teknokente başvurun.** Bölgenin yönetici şirketi proje ya da iş fikrinin Ar-Ge niteliğini değerlendirir. Kabul süreci, istenen belgeler ve yer tahsisinin koşulları bölgeden bölgeye değişir.
6. **Şirketi kurun.** Şirket türünü ve ana sözleşmeyi bir mali müşavir ve gerekirse avukatla birlikte belirleyin; kuruluş ticaret siciline tescil edilir.
7. **Destek programlarını değerlendirin.** Erken aşama girişimler için TÜBİTAK'ın girişimcilik programı ayrıntılı olarak TÜBİTAK BiGG ve akademisyen girişimciliği maddesinde anlatılıyor; Ar-Ge projeleri için TÜBİTAK proje türleri maddesine bakabilirsiniz.

Fikri mülkiyet ve üniversitenin payı nasıl belirlenir?

Akademik girişimlerde en çok sorun çıkaran konu fikri mülkiyettir. Üniversite kaynaklarıyla (laboratuvar, ekipman, proje bütçesi, mesai) ortaya çıkan bir buluşun hakları çoğu zaman önce üniversiteye aittir; şirketin bu buluşu kullanabilmesi için lisans ya da devir sözleşmesi gerekir. Buluş bildirimi, kurumun hak talebi ve gelir paylaşımının işleyişini akademik patent ve fikri mülkiyet maddesi ayrıntılı anlatır.

Şirketin ürünü bir buluşa değil de sizin bilgi birikiminize ve yazılım geliştirme emeğinize dayanıyorsa bile, geliştirmenin ne kadarının üniversite içinde, ne kadarının şirkette yapıldığını belgelemek ileride çıkabilecek anlaşmazlıkları önler. Kamu destekli bir projeden doğan çıktılarda destek veren kurumun sözleşme hükümleri de ayrıca okunmalıdır.

Lisans sözleşmesinde yalnız kullanım hakkını değil, kapsamını (münhasır mı, değil mi), süresini, bedelini (peşin, satış payı ya da hisse) ve geliştirilen yeni sürümlerin kime ait olacağını yazın. Belirsiz bırakılan her madde, şirket büyüdükçe pahalı bir tartışmaya dönüşebilir.

Gelir, vergi ve görev dengesi: nelere dikkat etmeli?

Teknokentte çalışmanın mali sonuçları seçtiğiniz yola göre değişir. Yarı zamanlı araştırmacı olarak ya da aylıklı izinli görevlendirmeyle bölgede elde edilen gelirlerin döner sermaye kapsamı dışında tutulması kanunda yazılıdır. Bu, ödemenin üniversite üzerinden kesintiye uğramadan size ya da firmaya ait kalması anlamına gelir; ama vergi yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

4691 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesi bölgedeki Ar-Ge, yazılım ve tasarım faaliyetlerine yönelik vergi teşvikleri öngörür ve bunlar şu anki metinde 31 Aralık 2028'e kadar uygulanmak üzere yazılmıştır. Teşviklerin kapsamı, personel sayısı oranları ve bölge dışında geçirilen süreler gibi ayrıntılı koşulları vardır; şirketinizin ve kendi ücretinizin bu teşviklerden nasıl yararlanacağını bir mali müşavirle hesaplayın.

Yasal izin, akademik yükümlülüklerinizi ortadan kaldırmaz. Ders yükü, tez danışmanlığı ve idari görevler sürer. Şirket kurduktan sonra mesai planınızı yazılı olarak bölüm başkanınızla paylaşmak, ileride "görev aksatma" iddialarına karşı da güvencedir.

Vakıf üniversitesi, araştırma görevlisi ve öğrenci için durum nedir?

Vakıf üniversitesindeki öğretim elemanları

Vakıf üniversitelerindeki öğretim elemanları devlet memuru değildir; ek faaliyet sınırları büyük ölçüde iş sözleşmesine ve üniversitenin yönetmeliklerine göre belirlenir. Teknokent hükmü öğretim elemanlarından söz ettiği için yol kapalı değildir, ama sözleşmenizde rekabet yasağı ya da dış faaliyet için izin şartı olabilir. Sözleşme türleri ve haklar için vakıf üniversitesinde akademisyen olmak maddesine bakın.

Araştırma görevlileri

Araştırma görevlileri kanundaki öğretim elemanı tanımına girer; bu nedenle teknokent hükmünden yararlanabilirler. Uygulamada izin süreci, doktora çalışmasının ve görev yükünün aksamaması koşuluna bağlanabilir. Danışmanınızın ve bölümünüzün görüşünü baştan almak süreci hızlandırır.

Lisansüstü öğrenciler

Kadrosu olmayan bir yüksek lisans ya da doktora öğrencisi kamu görevlisi olmadığı için 657 sayılı Kanun'daki yasağa tabi değildir. Ancak burs aldığınız program (örneğin bir TÜBİTAK bursu) çalışma ya da şirket ortaklığı konusunda kendi kurallarını koyabilir; burs sözleşmenizi okuyun.

Akademisyen şirket kurarken sık yapılan hatalar

- **İzni sonradan almak:** Şirketi kurup ardından izin istemek, aradaki dönemi yasaksız bir faaliyet haline getirmez. İzin, ortaklıktan ve görevden önce alınmalıdır.
- **Teknokent dışında şirket kurmak:** Kanundaki istisna bölgeye bağlıdır. Evinizin adresinde ya da sıradan bir ofiste kurulan şirket bu kapsama girmez.
- **Araştırmayla ilgisiz iş yapmak:** Şirketin konusu araştırma sonuçlarının ticarileştirilmesi olmalıdır. Ana sözleşmedeki faaliyet konularını buna göre yazın.
- **Fikri mülkiyeti belirsiz bırakmak:** Üniversitenin hak sahibi olduğu bir buluşu lisanssız kullanmak hem hukuki hem de yatırım açısından risk yaratır.
- **Bir yakının adına şirket kurmak:** Yasaktan kaçmak için eşin ya da akrabanın adını

kullanmak sorunu çözmez; 657 sayılı Kanun'un 28. maddesi eşin ve reşit olmayan çocukların yasaklanan faaliyetlerinin kuruma 15 gün içinde bildirilmesini de ister.

- **Döner sermaye ile teknokenti karıştırmak:** Bir şirkete üniversite adına verilen bilimsel hizmet ile kendi şirketiniz üzerinden yürütülen iş farklı kurallara tabidir. Kurum adına yapılan işlerde 2547 sayılı Kanun'un 37. maddesi ve döner sermaye esasları uygulanır.

Başka bir kamu kurumunda geçici görev ise ayrı bir konudur; kuralları 2547 sayılı Kanun 38. madde görevlendirme maddesinde anlatılıyor. Üniversite yönetim kurulunun yetkileri için üniversite senatosu ve yönetim kurulu maddesine bakabilirsiniz.

Kaynaklar ve resmî bağlantılar

- 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, güncel metin (Lexpera): https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/teknoloji-gelistirme-bolgeleri-kanunu-4691
- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, güncel metin (Lexpera): https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/devlet-memurlari-kanunu-657
- 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, güncel metin (Lexpera): https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/yuksekogretim-kanunu-2547
- Resmî Gazete ve mevzuat bilgi sistemi: https://www.mevzuat.gov.tr
- TÜBİTAK (girişimcilik ve Ar-Ge destek programları): https://www.tubitak.gov.tr

Etiketler: #Akademisyen Maaşı #Kadro #TÜBİTAK

YDS/YÖKDİL barajı akademik kariyerinizi engellemesin. Zafer Hoca kursları: zaferhoca.com.tr/magaza